

Ο «πάσχων δούλος του Κυρίου» του Ησαΐα και οι διακρίσεις των φύλων (Βασιλική Σταθοκώστα, Επίκ. Καθηγήτρια Τμ. Θεολογίας Ε.Κ.Π.Α.)

/ [Πεμπουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/23vD508>]

5. Έμφυλη, ενδοοικογενειακή βία και ο «πάσχων δούλος του Κυρίου» του Ησαΐα (Ησ. κεφ. 52 και 53)

Για να καταστεί πιο σαφής η σύγχρονη πρόκληση των γυναικών προς την Ορθόδοξη Εκκλησία κρίνεται χρήσιμη η αναφορά στην έμφυλη βία, η οποία συνδέεται στενά με την ανισότητα μεταξύ των δύο φύλων[21]. Το ζήτημα έχει προκαλέσει το ενδιαφέρον παγκοσμίων οργανισμών, όπως το Π.Σ.Ε. που όρισε το χρονικό διάστημα 2000-2010 ως δεκαετία ενάντια στη βία και τη βία κατά των γυναικών. Αντίστοιχα, τα Ηνωμένα Έθνη έχουν ανακηρύξει το διάστημα από 25 Νοεμβρίου έως 6 Δεκεμβρίου[22] κάθε χρόνου ως δεκαεξήμερο αφιέρωμα δράσης κατά της έμφυλης βίας, πρωτοβουλία την οποία στηρίζει το Π.Σ.Ε. και οι Εκκλησίες-μέλη του[23]. Αυτή η μορφή της έμφυλης βίας συναντάται κατεξοχήν μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας (ενδοοικογενειακή ή οικιακή βία[24]). Αυτονόητο είναι ότι δεν πρόκειται μόνο για σωματική βία, αλλά και για κάθε άλλη μορφή της όπως είναι η ψυχολογική, η λεκτική και η σεξουαλική βία[25]. Πρόκειται για φαινόμενο παγκόσμιο και διαχρονικό, συναντάται σε κάθε μορφή κοινωνικής ζωής και θύματα είναι κυρίως οι γυναίκες. Τα στατιστικά μαρτυρούν ότι μία στις τρεις γυναίκες στον κόσμο έχει βιώσει κακοποίηση, κυρίως, από τον σύντροφό

της. Στην Ελλάδα, το 68% των κακοποιημένων γυναικών είναι έγγαμες. Ακόμη πιο ανησυχητικά είναι τα ευρήματα ότι οι επτά στις δέκα είναι απόφοιτες της δευτεροβάθμιας, της ανώτερης ή της ανώτατης εκπαίδευσης, ενώ σε ό,τι αφορά στην οικονομική κατάστασή τους, οι έξι στις δέκα κακοποιημένες γυναίκες βρίσκονται σε μέτρια ή καλή οικονομική κατάσταση[26].

Πηγή: www.piercedhands.com

5.1 Σκέψεις & προβληματισμοί

Συνεπώς, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι οι λόγοι που οι γυναίκες υφίστανται και ανέχονται τη βία σχετίζονται άμεσα με αδυναμία τους εξαιτίας έλλειψης μόρφωσης ή οικονομικής ανασφάλειας. Εύλογα, τίθεται επιτακτικά το ερώτημα ποια μπορεί να είναι τα πιθανά αίτια. Στον βαθμό που μας αφορά, σε μια θεολογική θεώρηση του προβλήματος, θα μπορούσαμε να προβληματιστούμε μήπως αντιλήψεις του παλαιού κόσμου, μη χριστιανικές, επιβιώνουν και διαμορφώνουν κοινωνικά ήθη και συμπεριφορές· μήπως τα παραπάνω συνεπικουρούνται από μια μορφή θεολογίας η οποία αποδίδει υποδεέστερη θέση στη γυναίκα· μήπως η Εκκλησία κατά την άσκηση του ποιμαντικού έργου ανέχεται ή δικαιολογεί την παραμονή των κακοποιημένων γυναικών σε καταστάσεις βίας[27], προβάλλοντάς την ως μορφή άσκησης, αφοσίωσης στον γάμο και την οικογένεια, ως αρετή ή,

ακόμη, και ως τύπο μαρτυρίου στο όνομα του Θεού[28].

Αναμφίβολα, η άσκηση, η κατάθεση μαρτυρίας, αλλά και το μαρτύριο κατά το παράδειγμα του «πάσχοντος δούλου του Κυρίου» του Ησαΐα (Ησ. κεφ. 52 και 53) αποτελούν στοιχεία της χριστιανικής πίστης, ωστόσο, πόρρω απέχουν του εκφοβισμού, της εθελοδουλείας ή της θυματοποίησης μέρους του ανθρώπινου πληθυσμού, του κινδύνου απώλειας της ψυχοσυναισθηματικής και της σωματικής ακεραιότητας, αλλά και της ίδιας της ανθρώπινης ζωής. Αυτό είναι κάτι που κρίνεται σκόπιμο να το επισημαίνει η Ορθόδοξη Εκκλησία στο κηρυκτικό και στο ποιμαντικό της έργο.

[Συνεχίζεται]

[21] Βλ. ενδεικτικά στατιστικά στοιχεία επίσημης έρευνας από τα θεσμικά ευρωπαϊκά όργανα FRA – Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *Βία κατά των γυναικών: Πανευρωπαϊκή έρευνα, Τα αποτελέσματα με μια ματιά*, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2014.

[22] Βλ. στην επίσημη ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών <http://www.un.org/en/events/endviolenceday/>.

[23] Faith-based coalition comes together for 16 days of activism to overcome gender-based violence στην <http://www.oikoumene.org/en/press-centre/news/faith-based-coalition-comes-together-for-16-days-of-activism-to-overcome-gender-based-violence/>. Βλ. επίσης, <http://www.worldywca.org/noXcuses/>.

[24] Για τον ορισμό της οικιακής βίας («domestic violence») βλ. Council of Europe, *Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*, CETS No. 210, 2011, σ. 8.

[25] Διεθνώς, ως βία κατά των γυναικών ορίζεται «any act of gender-based violence that results in, or is likely to result in, physical, sexual or psychological harm or suffering to women, including threats of such acts, coercion or arbitrary deprivation of liberty, whether occurring in public or in private life» (Βλ. UN, General Assembly, *Declaration on the Elimination of Violence against Women*, A/RES/48/104, 20 December 1993, σ. 3). Ο παραπάνω ορισμός αναπτύχθηκε τα επόμενα χρόνια (1995), προκειμένου να συγκεκριμενοποιηθεί και να καταστήσει κατά το δυνατόν σαφέστερες όλες τις πιθανές μορφές έμφυλης βίας στον δημόσιο και στον ιδιωτικό βίο, ως εξής: «(a) physical, sexual and psychological violence occurring in the family, including battering, sexual abuse of female children in the household, dowry-related violence, marital rape, female genital mutilation and

other traditional practices harmful to women, non-spousal violence and violence related to exploitation; (b) physical, sexual and psychological violence occurring within the general community, including rape, sexual abuse, sexual harassment and intimidation at work, in educational institutions and elsewhere, trafficking in women and forced prostitution; (c) physical, sexual and psychological violence perpetrated or condoned by the State, wherever it occurs» (Βλ. UN, *Report of the Fourth World Conference on Women*, A/CONF.177/20/Rev.1, 4-5 September 1995, σ. 48-49).

[26] Βλ. ενδεικτικά <http://www.sansimera.gr/worldays/>. Βλ. επίσης την ιστοσελίδα των Ηνωμένων Εθνών όπου και στοιχεία για την κακοποίηση των γυναικών σε παγκόσμια κλίμακα <http://www.un.org/en/events/endviolenceday/>.

[27] Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος αντιμετώπισης από την εκκλησία -συγκεκριμένα από τα «Μικτά Συμβούλια»- αιτημάτων διαζυγίων από γυναίκες, λόγω ξυλοδαρμού και κακοποίησής τους από τους συζύγους τους, επί Τουρκοκρατίας. Ιδιαίτερα διαφωτιστικές είναι οι μελέτες του Γεωργίου Π. Νάκου, ομότιμου καθηγητή της Νομικής Σχολής Α.Π.Θ., που αναφέρεται σε ενδεικτικές περιπτώσεις λόγων διαζυγίων επί Τουρκοκρατίας στη Θάσο και στα Γρεβενά τον 19ο αι. Τα Μικτά Συμβούλια ήταν «Μικτά Εκκλησιαστικά Δικαστήρια [ΜΕΔ] από κληρικούς και λαϊκούς, τα οποία δίκαζαν το πνευματικό και το υλικό ... μέρος των διαφορών που προέκυπταν μεταξύ των χριστιανών από τις λύσεις μνηστείας, γάμου, διαζυγίων» κ.τ.λ. και λειτουργούσαν «υπό την προεδρία του οικείου Μητροπολίτη ή του νόμιμου αναπληρωτή του». Βλ. Γ.Π. Νάκος, *Ενδεικτικές περιπτώσεις λόγων διαζυγίων επί Τουρκοκρατίας στη Θάσο το 19ο αι.*, Εισήγηση στο 7ο Συμπόσιο Θασιακών Μελετών, Θάσος, Σεπτ. 2015, υπό δημοσίευση στο περιοδικό «Θασιακά». Βλ. επίσης, Του ιδίου, *Οι λόγοι διαζυγίου στα Γρεβενά το 19ο αιώνα*, Εισήγηση στο Α΄ Συνέδριο Ιστορίας Δυτικής Μακεδονίας της Εταιρείας Δυτικομακεδονικών Μελετών με θέμα «Η Δυτική Μακεδονία στους Νεότερους Χρόνους», Γρεβενά, 2-5 Οκτωβρίου 2014, υπό δημοσίευση.

[28] Πρβλ. παραδείγματα ωραιοποίησης της υποταγής της γυναίκας στον άνδρα, όπως και υψηλής θεολογικής επεξεργασίας αποτυπώσεις και ερμηνείες ιστοριών στις οποίες δεσπόζει η αφοσίωση της γυναίκας στον σύζυγο, νοσηματοδοτώντας με τον τρόπο αυτό το μυστήριο της συζυγίας. Χαρακτηριστική είναι η διήγηση του Αλ. Παπαδιαμάντη, σύμφωνα με την οποία, πολλά χρόνια πριν, η πάσχουσα Σεραϊνών όχι μόνο κατανοεί και ανέχεται την απιστία του συζύγου της, αλλά επιθυμεί και την παραμονή της στον γάμο έστω και ως τροφός των παιδιών του από μια άλλη γυναίκα. Για τη συζυγική αγάπη και αφοσίωσή της λέγεται ότι η Σεραϊνών αγίασε. Μάλιστα, η διήγηση αυτή του Παπαδιαμάντη έχει χαρακτηριστεί ως το συναξάρι

της (βλ. την ερμηνεία του Τάσου Ζαννή, *Ο γάμος του Καραχμέτη ή το συναξάρι μιας αγίας συζύγου*, στο περιοδικό «Σύναξη» τ. 26/1988), ενώ έχουν γραφτεί το Απολυτίκιο, το Κοντάκιο και το Μεγαλυνάριο της ως αγίας (βλ. Χαρ.Μ. Μπούσιας, *Άγιες Μορφές στα διηγήματα του Παπαδιαμάντη: Αφιέρωμα στη μνήμη του*, στην <http://www.diakonima.gr/2015/01/05/>).

Χαρακτηριστικό είναι το περιεχόμενο από το Απολυτίκιό της: «Ταπεινώσεως έκτυπον και ωράϊσμα υποταγής ολοθύμου τω σω ιδίω ανδρί, εκ της κλίνης σε δολίως αποπέμψαντι, Σεραϊνῶ θεοειδές, η εξ άλλης γυναικός τα τέκνα του σου συζύγου σεμνῶς εκθρέψασα, δείξον ημίν οδόν της αγιότητος» (βλ. ό.π.).

Από την άλλη πλευρά, όμως, θα πρέπει να τονιστεί η αντίδραση της εκκλησιαστικής κοινότητας της εποχής, η οποία, μολονότι ανήμπορη να εμποδίσει την αδικία και την ύβρη του συζύγου, του Κουμπή, αποδοκιμάζει την πράξη του και τον αποκαλεί πλέον –τον ίδιο και τους απογόνους του- όχι με το όνομά του αλλά με ένα τουρκικό προσωνύμιο, ο «Καραχμέτης». Με τον τρόπο αυτό η κοινότητα δείχνει ότι ο Κουμπής έχει χάσει τη θέση του σε αυτήν (πρβλ. Τάσος Ζαννής, *Ο γάμος του Καραχμέτη ή το συναξάρι μιας αγίας συζύγου*, ό.π.), όχι μόνο επειδή είναι μοιχός αλλά επειδή υιοθετεί στη ζωή του μια συνήθεια των αλλοθρήσκων, την πολυγαμία. Η σιωπή της Σεραϊνῶς, δηλαδή, συνοδεύεται από την αντίδραση της κοινότητας, που βροντοφωνάζει και αποδοκιμάζει την ύβρη και το άδικο.

Ωστόσο, τα σύγχρονα κοινωνικά δεδομένα δεν επιτρέπουν την προσδοκία μιας ανάλογης αντίδρασης της κοινότητας στην εποχή μας, η οποία δεν αποκλείεται να έβλεπε θετικά την απομάκρυνση της συζύγου λόγω της ανικανότητάς της για τεκνοποίηση κ.λπ. Συνεπώς, αν οι ιστορίες υποταγής και αφοσίωσης σαν αυτή της Σεραϊνῶς αυτονομηθούν από τη συνάφειά τους, αν δεν ερμηνευτούν σωστά ή αν εφαρμοστούν στην ποιμαντική πράξη αδιάκριτα, μπορεί να οδηγήσουν σε δυσάρεστες καταστάσεις και γι' αυτό απαιτούνται λεπτές ισορροπίες και χειρισμοί. Κατά συνέπεια, η προβολή από την ποιμαίνουσα Εκκλησία τέτοιων προτύπων απαιτεί ακόμη περισσότερη προσοχή.